

NÁBOŽENSTVÍ V RODÍCÍ SE PLURALITNÍ SPOLEČNOSTI

Legislativní rámec a nová náboženská
hnutí

+ Struktura přednášky

■ Legislativní rámec náboženského života po roce 1989

- ✓ Zákon č. 161/1992
- ✓ Příklady “problematických” registrací
- ✓ Zákon č. 3/2002

■ Nová náboženská hnutí v českém kontextu

- ✓ Nejznámější skupiny
- ✓ Typologie NNH

+

Legislativní rámec

Legislativní rámec

- Zákon č. 308/1991 Sb. o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností
- Zákon České národní rady č. 161/1992 Sb. o registraci církví a náboženských společností.
- V souladu s koncepcí právní kontinuity, která byla aplikována i na oblast vztahu státu a církví získaly automaticky registraci a z ní vyplývající výhody všechny náboženské skupiny, které měly před 1989 tzv. státní souhlas.

Legislativní rámec

Tyto subjekty mohou s podporou státu:

- ✓ vyučovat a vychovávat své duchovní a laické pracovníky, a to i na vysokých školách,
- ✓ zřizovat a provozovat zdravotnická zařízení a zařízení sociálních služeb,
- ✓ se podílet na nabízení těchto služeb jiným způsobem

Legislativní rámec

- ✓ pověřené osoby, které vykonávají duchovní službu, mohou vstupovat do veřejných zařízení sociální péče, zdravotnických zařízení, ale rovněž do ubytovacích objektů Armády ČR a do zařízení, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranná léčba či výchova.
- ✓ dále mohou tyto společnosti participovat na výuce nepovinného předmětu náboženská výchova a v neposlední řadě jsou jejich duchovní placeni ze státních prostředků

Legislativní rámec

- Kromě náboženských společností, které oficiálně fungovaly již před rokem 1989, mohly získat registraci také další náboženské společnosti, které splnily některé podmínky.
- Kromě spíše deklarativní podmínky, podle níž nesmí nauka a praxe náboženského společenství ohrozit veřejnou bezpečnost, pořádek, zdraví, mravnost nebo práva a svobody druhých, bylo další z těchto podmínek dle zákona 161/1992 vykázání dostatečného množství členů.

Legislativní rámec

Za minimální limit byla určena hranice **10 000 členů** (§ 1). Zákon nicméně počítal s výjimkou, kterou bylo členství ve Světové radě církví, křesťanské ekumenické organizaci. V tomto případě pak stačilo, aby dotyčná náboženská skupiny prokázala, že má minimálně **500** členů staších 18 let s trvalým pobytem na území ČR (§ 1 písmeno b).

+ Legislativní rámec

	1991	2001
Církev římskokatolická	4 021 385	2 740 780
Církev českobratrská evangelická	203 996	117 212
Církev československá husitská	178 036	99 103
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	14 575	23 162
Pravoslavná církev	19 354	22 968
Slezská evangelická církev augburs. vyznání	33 130	14 020
Církev bratrská	2 759	9 931
Církev adventistů sedmého dne	7 674	9 757
Církev řeckokatolická	7 030	7 675
Křesťanské sbory	3 017	6 927
Apoštolská církev	1 485	4 565
Bratrská jednota baptistů	2 544	3 622
Evangelická církev metodistická	2 855	2 694
Starokatolická církev	2 725	1 515
Federace židovských obcí v ČR	1 292	1 515
Novoapoštolská církev	427	449
Náboženská společnost českých Unitářů	365	302

Legislativní rámec

Příklad „problematické registrace“:

- ✓ Tato náboženská společnost předložila žádost o registraci v polovině roku 1997, včetně seznamu osob hlásících k této náboženské společnosti.
- ✓ Podpisové archy obsahovaly 10 856 podpisů, z nichž příslušný odbor Ministerstva kultury, mající na starosti danou problematiku, neuznal 1062 podpisů. Díky tomu klesl počet platných podpisů na 9 794 a podle názoru ministerstva tak nesplnil přípravný výbor potřebné požadavky (zejména stanovenou klauzuli 10 000 podpisů).
- ✓ Zároveň s tím také zpochybnil relevanci ostatních podpisů, které údajně nemusely vyjadřovat členství v náboženské skupině, ale třeba jen pouhou deklarací sympatií.

Legislativní rámec

- ✓ Právní zástupce *Společenství ducha svatého* se odvolal a Ministerstvo kultury začalo prověřovat „platnost“ podpisů. Oslovilo 2350 osob z předloženého seznamu a požádalo je, aby potvrdilo či vyvrátilo to, že při podpisu byli plně informováni o účelu a všech potřebných náležitostech
- ✓ Pouze 78 z nich se vyjádřilo, že nebyly plně informováni (např. na podpisovém archu chyběl povinný text) a 16 uvedlo, že považují získání svého podpisu za nezákonné

Legislativní rámec

- ✓ *Společenství ducha svatého* sice dodalo další archy s podpisy, ale poté, co Ministerstvo kultury z již podaných archů vyškrtlo „podezřelé“ podpisy, jejich počet stále nedosahoval potřebných 10 000 podpisů
- ✓ Pracovníci Ministerstva kultury uznaly za platné pouze 9 963 podpisů!
- ✓ V rozhodnutí je v této souvislosti možné se dočíst – *„Pochybnosti vzbuzuje nejen neuzavřenost učení církve, v níž má absolutní postavení její dosud žijící zakladatel, ale i aspekty intolerantnosti k názorovým proudům evropské civilizace, jako je helenismus či renesance...“*

Legislativní rámec

Zákon 3/2002 Sb. O svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností:

- ✓ Podle tohoto zákona může být registrována jako náboženská každá skupina, o jejíž registraci požádají alespoň tři fyzické osoby, které dosáhly věku 18 let, mají způsobilost vykonávat právní úkony a jsou občany ČR nebo mají v ČR trvalé bydliště
- ✓ K registraci je dále zapotřebí doložit základní charakteristiky náboženské skupiny, včetně jejího učení, zápis o založení náboženské skupiny, základní dokument (ústavu, pravidla, apod.) náboženské skupiny a **doložit podpisy existenci alespoň 300 zletilých členů**

Legislativní rámec

Vedle těchto spíše formálních **požadavků musí náboženská skupina žádající registraci doložit:**

- ✓ že její činnost neohrožuje svobody, práva a rovnoprávnost občanů, ale také to, že „neomezuje osobní svobodu osob zejména tím, že využívá psychický a fyzický nátlak na vytváření závislosti, která vede k fyzickému, psychickému a ekonomickému poškozování jejich sociálních vazeb včetně omezování psychického vývoje nezletilých a omezování jejich práva na vzdělání a práva na přijetí zdravotní péče odpovídající zdravotním potřebám“
- ✓ že „neutajuje vcelku nebo v některých částech, stejně jako organizační strukturu církve a náboženské společnosti a její vazby na zahraniční složky, je-li částí subjektu působícího mimo území České republiky“

Legislativní rámec

- Podle tohoto zákona je ke konci roku 2011 registrováno celkem **32 církví a náboženských společností**, 11 z nich bylo zaregistrováno po přijetí zákona:
 - ✓ Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna (2002)
 - ✓ Obec křesťanů v České republice (2002)
 - ✓ Česká hinduistická náboženská společnost (2002)
 - ✓ Církev Křesťanská společenství (2002)
 - ✓ Ústředí muslimských obcí (2004)

Legislativní rámec

- ✓ Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü (2007)
- ✓ Církev živého Boha (2007)
- ✓ Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice (2007)
- ✓ Višva Nirmala Dharma (2007)
- ✓ Církev slovo života (2010)
- ✓ Církev Nová naděje (2010)

Nová náboženská hnutí

Nová náboženská hnutí

- Fenomén NNH se stává součástí “náboženské mapy” české společnosti již na začátku 90. let
- Mnohé skupiny zde působily již dříve, ale v naprosté většině v ilegalitě
- Zájem o tento fenomén u nás se kryje s nárůstem zájmu i v záp. Evropě a USA, který byl způsoben mediálně sledovanými kauzami (Davidiáni, Óm šinri-kjó, Nebeská brána)
- K těmto kauzám se přidávají i “české případy”, které ztrahktivňují téma pro média a širokou veřejnost. Prvním takovým a zároveň nejznámějším je kauza spojená se skupinou Imanuelitů (Parsifalitů)

Nová náboženská hnutí

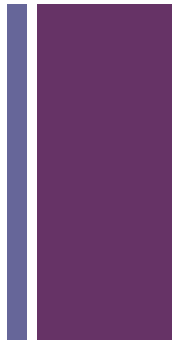

Imanuelité (náboženská skupina soustředěná kolem *Jana Ditricha Dvorského*):

- Jan Dvorský dospěl v lednu 1991, po přečtení knihy Abd-ru-shina *Poselství Grálu* k přesvědčení, že je to on, koho Bible nazývá Synem Člověka, a že on sám je Parsifal Imanuel, zakladatel Říše tisíce let
- Napsal knihu *Syn Člověka. Mesiášovo živé Slovo k všenápravě světa*
- Založil společně se svou družkou Lucií Dvorskou náboženskou komunitu ve Hvozdcí a Podluhách u Hořovic
- První větší pozornost na sebe hnutí upoutalo, když z komuny ve Hvozdcí byla 30. června 1994 na popud matky a za asistence policie odvezena členka komuny Eva Sadílková. Členové komuny demonstrovali na veřejnosti a vznesli obvinění ze zneužívání psychiatrie a porušování náboženské svobody

Nová náboženská hnutí

- Další problémy nastaly, když ve sdělovacích prostředcích vystoupili někteří bývalí členové komuny, kteří skupině věnovali velké finanční částky a později z ní byli vyloučeni
- Do kampaně proti J. Dvorskému se zapojila aktivně matka jeho družky Lucie, herečka Milena Dvorská, která svého zetě obvinila z mentální manipulace své dcery a vnoučat
- V lednu 1995 byl Jan Dvorský obviněn z ohrožování mravní výchovy mládeže, protože odmítl posílat své děti do školy. Situace však byla právně komplikovaná, protože nebylo vyjasněné otcovství dětí jeho družky Lucie

Nová náboženská hnutí

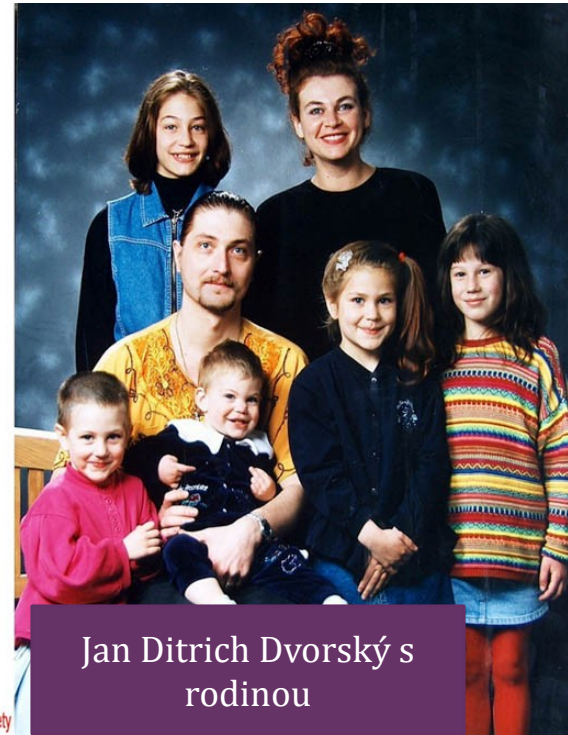
Problematicky bylo nahlíženo i samotné učení imanuelitů, jehož součástí byly silné eschatologické a apokalyptické prvky.

- Podle Dvorského měla na konci roku 1993 začít zkáza Prahy a další katastrofy spojené s koncem světa měly následovat v roce 1994. Komunita se na konec světa důsledně připravovala a součástí těchto příprav bylo i zřízení Božího města, které se mělo nacházet na severu Itálie.
- K uskutečnění tohoto cíle měly zřejmě sloužit finanční prostředky získané od členů komunity. Po „krachu“ proroctví na konci roku 1994 se začala skupina imanuelitů rozpadat a od roku 1995 přestala vykonávat jakékoli aktivity. Jan Dvorský a jeho partnerka byli nezvěstní až do léta roku 2009

+ Nová náboženská hnutí

Jan Ditrich Dvorský

Parsifalova rodina před několika lety

Jan Ditrich Dvorský s
rodinou

Nová náboženská hnutí

- K nejdiskutovanějším náboženským skupinám řazeným mezi nová náboženská hnutí patřily v 90. letech četné křesťanské skupiny ovlivněné **tzv. letničním a charismatickým hnutím**
- Ty kladou důraz na osobní obrození a prohloubení náboženského zážitku. Velkou roli v nich hraje dar boží milosti, který se projevuje zvláštními stavy – mluvením jazyky, uzdravováním apod. Členové hnutí se organizují v malých skupinkách, které mají často pouze dočasný charakter
- Vedle toho existují stabilní skupiny jako např. *Svobodná církev Voda života* či *Křesťanská společenství*, a komunity, z nichž nejznámější je *komunita Blahoslavení* (sídlo v Dolanech u Olomouce) a *komunita Emmanuel* (v Brně). Hnutí je ze strany velkých církví víceméně tolerováno. Z této tradice vychází i Apoštolská církev v České republice

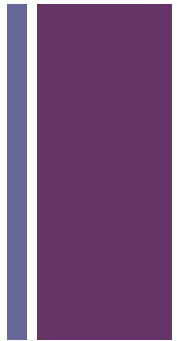
Nová náboženská hnutí

- Na základě aplikace hledisek sociální konformity a kulturní integrace je možné vytvořit čtyři základní typy náboženských skupin
 - ✓ *integrované náboženské skupiny,*
 - ✓ *integrované non-konformní náboženské skupiny,*
 - ✓ *neintegrované konformní skupiny*
 - ✓ *neintegrované non-konformní skupiny*

Nová náboženská hnutí

Integrované nábož. skupiny:

- Jde o skupiny, které se **vědomě hlásí k domácí náboženské tradici a za významný faktor vlastní identity přijímají domácí kulturní vzorce** a symboly. Je pro ně proto charakteristická vysoká míra identifikace se svým kulturním okolím a zároveň relativně vysoký stupeň napětí vůči náboženským skupinám, které jsou odvozované z jiné náboženské tradice. Vedle kulturní integrace je pro tyto náboženské **skupiny typická také vysoká míra internalizace sociálních norem svého okolí.**
- Jedním z významných důvodů je snaha předejít konfliktu. Kriticky jsou proto těmito skupinami vnímány všechny tendence narušující sociální kohezi a tradiční sociální strukturu dané společnosti, což se může často projevovat sklony k tradicionalizmu, konzervatizmu a fundamentalizmu. Jejich bezprostředním cílem je fungující společnost s velkým vlivem náboženství založená na tradičních hodnotách.

Nová náboženská hnutí

Integrovaná non-konformní nábož. skupiny:

- S předchozím sdílí vědomou identifikaci s domácí náboženskou tradicí a s ní spojenými kulturními vzorci. **Rozdíl spočívá ve vnímání společenského kontextu, který je jako takový chápán negativně.** Kritika vůči sociálnímu okolí není ojedinělým jevem a není vedena pouze vůči některým, negativně chápaným skutečnostem, ale je mířena proti samotné podstatě okolní společnosti
- Samotná náboženská skupina je často chápána jako anticipace zásadní transformace společnosti a světa. Odrazem této sebereflexe je důraz na vysokou míru identifikace se skupinou a požadavek na co možná největší distanci vůči okolní společnosti. Na jedinci je proto požadováno, aby se plně podřídil normám skupiny a především je integroval do všech podstatných složek své existence
- I díky tomu mají integrované non-konformní náboženské skupiny tendenci k vytváření izolovaných komunit, které vytvářejí lepší podmínky pro splnění výše uvedených požadavků. Poměrně častým projevem, který vyplývá z požadavku změny celé společnosti, je také milenarismus

Nová náboženská hnutí

Neintegrované non-konformní nábož. skupiny:

- Náboženské skupiny, které **zaujmají kritický postoj jak vůči okolní společnosti a s ní spojenému politickému systému, tak vůči převažující domácí náboženské tradici**. Ta je těmito skupinami chápána jako nepravdivá či falešná. V některých případech je pak přímo spojována s negativní podobou kritizované společnosti. Změna negativního stavu společnosti je stejně jako u předchozího typu spojována s náboženskou reformou.
- V tomto případě je však náboženská reforma vázána na přijetí nového náboženského systému, který je v daném kulturním kontextu cizí. Není přitom nutné, aby nabízený náboženský systém byl výsledkem kulturního importu. Stejně tak může jít i o výsledek synkretismu či o úplný novotvar. Hlavním znakem je jednoznačně velká míra sociální a kulturní tenze

Nová náboženská hnutí

Neintegrované konformní skupiny:

- Kulturně inovativní náboženské novotvary **se zřetelnou tendencí internalizovat hlavní normy fungování hostitelské společnosti**. Jejich cílem není radikální společenská a politická změna spojená s přijetím nové formy náboženství, ale spíše vylepšení stávajícího společenského systému.
- Tyto skupiny nepovažují okolní společnost za nenapravitelně zkaženou a nespravedlivou. Zdroj utrpení a neštěstí spojují s neschopností konkrétního jedince využít svých schopností. Neobvyklé u této varianty není ani tendence nevnímat se jako náboženství, ale spíše jako technika umožňující rozvoj lidské
- Druhý případ reprezentují skupiny, které si jasně uvědomují svůj cizí původ, ale zároveň se považují za skupiny, které nejsou v přímém rozporu s hlavními společenskými normami. Ty jsou velmi často chápány jako univerzálně platné skutečnosti podléhající postupným inovacím.